

WOJEWÓDZKI URZĄD PRACY W POZNANIU
al. Niepodległości 16/18, 61-713 Poznań

RANKING ZAWODÓW
DEFICYTOWYCH I NADWYŻKOWYCH
DLA WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

POZNAŃ WRZESIEŃ 2003

SPIS TREŚCI

Uwagi wstępne.....	3
1. Cel opracowania	3
2. Metodologia opracowania	4
3. Podstawa opracowania	6
Rozdział I.....	7
1. Bezrobocie w Wielkopolsce według grup zawodowych.....	7
2. Oferty pracy pozyskane przez powiatowe urzędy pracy.....	16
Rozdział II	
Zapotrzebowanie na pracowników wg zawodów w 2003 roku	27
1. Ankietyzacja zakładów pracy.....	27
2. Sposób przeprowadzenia badań	28
3. Popyt i podaż pracy według poziomu wykształcenia.....	29
4. Umiejętności wymagane przez pracodawców	33
5. Popyt i podaż pracy według zawodów	37
Podsumowanie	39
Załączniki	43

UWAGI WSTĘPNE

Bezrobocie od blisko piętnastu lat stanowi jeden z najbardziej dolegliwych problemów zarówno politycznych, gospodarczych jak i społecznych. Do podejmowania skutecznych działań w zakresie łagodzenia jego skutków, a także dla efektywnej promocji zatrudnienia niezbędna jest szeroka i ciągle aktualizowana wiedza na temat kształtowania się wielkości opisujących rynek pracy. Wojewódzki Urząd Pracy w Poznaniu za jeden z najistotniejszych kierunków badania tego rynku uznał systematyczną obserwację wojewódzkiego rynku pracy pod kątem kształtowania się popytu i podaży siły roboczej w przekroju zawodowym. Niniejsze opracowanie stanowi drugą z kolei analizę podstawowych wielkości opisujących wojewódzki rynek pracy w układzie według kwalifikacji zawodowych.

1. Cel opracowania

Informacje o bezrobociu i ofertach pracy według zawodów posłużą w szczególności jako źródło informacji do:

- dostosowania poziomu, struktury i treści kształcenia zawodowego do potrzeb rynku pracy. Wojewódzki Urząd Pracy w Poznaniu opracowuje corocznie – służącą również temu celowi – *Ocenę sytuacji absolwentów szkół województwa wielkopolskiego na rynku pracy*,
- określania zgodnych z zapotrzebowaniem rynku pracy kierunków szkoleń osób bezrobotnych,
- prowadzenia racjonalnej i zgodnej z realiami rynku pracy gospodarki środkami Funduszu Pracy, pozostającymi w dyspozycji powiatowych urzędów pracy, w zakresie asygnowania środków na aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu, szczególnie w zakresie programów specjalnych i aktywizacji absolwentów,
- opracowywania przez samorządy lokalne strategii działania oraz oceny i weryfikacji ich założeń w części dotyczącej łagodzenia skutków bezrobocia oraz promocji zatrudnienia,
- planowania działań przez instytucje i organizacje współpracujące na lokalnym rynku pracy w zakresie przeciwdziałania bezrobociu,

- podnoszenia jakości poradnictwa zawodowego poprzez bieżące wskazywanie doradcom zawodowym profesji poszukiwanych przez lokalnych pracodawców oraz takich, na które maleje zapotrzebowanie,
- usprawniania pośrednictwa pracy poprzez uzyskanie bieżących informacji o planach zatrudnieniowych zakładów pracy,
- określania przez Wojewódzki Urząd Pracy w Poznaniu wykazu zawodów, za które może być dokonywana refundacja wynagrodzeń i składek na ubezpieczenia społeczne młodocianych pracowników zatrudnionych na podstawie umowy o pracę w celu przygotowania zawodowego.

Zakłada się, że głównymi użytkownikami informacji zawartych w opracowaniu będą:

- Wojewódzki Urząd Pracy w Poznaniu i powiatowe urzędy pracy z terenu województwa wielkopolskiego,
- lokalne władze oświatowe i dyrekcje szkół ponadpodstawowych,
- lokalne organy rządowe i samorządowe,
- instytucje i organizacje społeczno – polityczne z terenu województwa wielkopolskiego zainteresowane współdziałaniem na rynku pracy

2. Metodologia opracowania

Dane liczbowe o bezrobociu i ofertach pracy w 2002 roku, uzyskane z powiatowych urzędów pracy województwa wielkopolskiego, opracowano posługując się nazwami grup zawodów, zawodów i specjalności zgodnymi z obowiązującą do końca 2002 roku Klasyfikacją Zawodów i Specjalności, wprowadzoną do powszechnego stosowania Rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 20 kwietnia 1995 roku (Dz. U. Nr 48 poz. 253), zmodyfikowaną wydanym w 1998 roku *Wykazem zmian i uzupełnień*. Klasyfikację tę opracowano zgodnie ze standardami międzynarodowymi.

Zawód jest w niej definiowany jako zbiór zadań (zespół czynności) wyodrębnionych w wyniku społecznego podziału pracy, wykonywanych stale lub z niewielkimi zmianami przez poszczególne osoby i wymagających odpowiednich

kwalifikacji (wiedzy i umiejętności) zdobytych w wyniku kształcenia lub praktyki. Wykonywanie zawodu winno stanowić źródło dochodu. Zawód może dzielić się na specjalności, które są wynikiem podziału pracy w ramach zawodu i zawierają czynności o podobnym charakterze wymagające pogłębionej lub dodatkowej wiedzy i umiejętności zdobytych w wyniku dodatkowego szkolenia lub praktyki.

Struktura klasyfikacji łączyła 2408 zawodów i specjalności w 371 grup elementarnych, a te z kolei w bardziej zagregowane grupy średnie (110), 27 dużych i 10 wielkich. Podstawowym kryterium wyodrębniania grup wielkich był poziom kwalifikacji. Natomiast pozostałe poziomy agregacji powstały w wyniku zastosowania w różny sposób kryterium „specjalizacji umiejętności”, co polega na każdorazowym braniu pod uwagę różnych umiejętności, np. rodzaju koniecznej wiedzy, posługiwania się określonymi narzędziami i stosowania odpowiednich materiałów lub też rodzaju wykonywanego produktu i świadczonych usług.

Szczegółową analizą objęto grupy wielkie (jednocyfrowe) i elementarne (pięcicyfrowe).

Sondażowego badania popytu na pracę w zakładach pracy w 2003 roku dokonano opierając się na nowej klasyfikacji zawodów i specjalności obowiązującej od 1 stycznia 2003 roku mocą Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej (Dz. U. Nr 222, poz. 1868). W nowej wersji klasyfikacji dokonano zmiany polegające na: wprowadzeniu grup obejmujących zawody funkcjonujące w siłach zbrojnych, zmniejszeniu liczby zawodów i specjalności, wprowadzeniu nowych zawodów dotychczas w niej nie występujących, zmianie grupowania zawodów w niektórych obszarach, skróceniu kodu grup elementarnych z pięcicyfrowego na czterocyfrowy oraz kodu zawodów z siedmiocyfrowego na sześciocyfrowy. W wyniku przeprowadzonych zmian struktura klasyfikacji obejmuje obecnie 10 grup wielkich, 30 dużych, 116 średnich oraz 387 grup elementarnych. Grupy elementarne zawierają 1 636 zawodów i specjalności wobec 2 408 w wersji przed zmianami.

Szczegółową analizą objęto grupy elementarne czterocyfrowe.

Dla potrzeb opracowania wykorzystano także zalecenia metodologiczne Krajowego Urzędu Pracy sporządzone na podstawie projektu prof. M. Kabaja zawartego w publikacji *Strategie i programy przeciwdziałania bezrobociu*.

3. Podstawa opracowania

Podstawowymi źródłami informacji wykorzystanymi w opracowaniu były:

- sporządzone przez powiatowe urzędy pracy z terenu województwa wielkopolskiego zestawienia danych statystycznych dotyczących osób bezrobotnych oraz ofert pracy będących w dyspozycji tych urzędów w układzie według grup zawodów i zawodów (załącznik nr 3 do sprawozdania MPiPS-01 *Bezrobotni według grup zawodów i zawodów – stan na 30.06.2002 r., 31.12.2002 r. i 30.06.2003 r.*),
- informacje uzyskane w wyniku sondażowego badania w zakładach pracy dotyczącego przewidywanych w 2003 roku przyjęć i zwolnień pracowników według zawodów,
- opracowana przez Wojewódzki Urząd Pracy w Poznaniu w 2001 roku *Analiza podaży i popytu na zawody w województwie wielkopolskim.*

ROZDZIAŁ I

Województwo wielkopolskie jest jednym z pięciu województw charakteryzujących się najniższą stopą bezrobocia. Na koniec czerwca 2003 roku w urzędach pracy na obszarze Wielkopolski zarejestrowanych było 243 340 osób bezrobotnych, tj. o 5 898 osób mniej niż na koniec 2002 roku (249 238 osób).

Stopa bezrobocia dla województwa wynosiła 15,9%. Dla kraju wskaźnik ten kształtował się na poziomie 17,8%.

Obszar województwa wielkopolskiego nie jest jednorodny pod względem poziomu bezrobocia. Obok powiatów o stosunkowo niskiej stopie bezrobocia: poznański – 8,0%, grodziski – 11,5%, kępiński – 12,1% i rawicki – 12,8%, występują powiaty, w których jest ona zdecydowanie wyższa: złotowski – 26,5% oraz wągrowiecki – 25,6%.

W celu zbadania sytuacji na rynku pracy poszczególnych grup zawodowych posłużono się informacjami dotyczącymi stanu bezrobocia na koniec 2002 roku oraz informacjami o ofertach pracy pozyskanych przez urzędy pracy w 2002 roku. Aby określić tendencje na rynku pracy dane te zestawiono z analogicznymi informacjami dotyczącymi 2000 roku.

1. Bezrobocie w Wielkopolsce według grup zawodowych

Na koniec grudnia 2002 roku w rejestrach wielkopolskich urzędów pracy zarejestrowanych było 249 238 osób bezrobotnych. W porównaniu ze stanem z 2000 roku liczba ta uległa zwiększeniu o 29%. Na koniec 2000 roku status osoby bezrobotnej posiadało 193 326 osób.

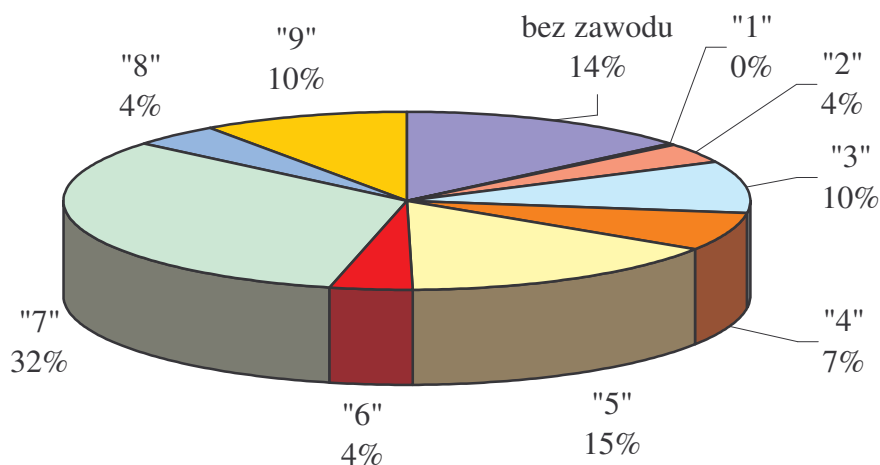
Struktura bezrobocia według kwalifikacji zawodowych w układzie grup wielkich wskazuje, że najliczniejszą kategorię stanowią osoby posiadające zawody z grupy „robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy”. Osoby te stanowią aż 32,5% ogółu bezrobotnych (80 919 osób).

Duży odsetek zarejestrowanych osób stanowią również bezrobotni sklasyfikowani w grupie „pracownicy usług osobistych i sprzedawcy” – 15,5% (38 615 osób).

Zbliżoną wielkościowo grupę tworzą osoby nieposiadające żadnych kwalifikacji zawodowych oraz udokumentowanego doświadczenia zawodowego – 14,0% (34 807 osób). Ponadto prawie co dziesiąty z zarejestrowanych bezrobotnych został sklasyfikowany w grupie „pracownicy przy pracach prostych”. Świadczy to o tym, że 9,7% bezrobotnych (24 074 osoby) posiada tylko elementarne umiejętności zawodowe.

Znaczną grupę stanowią również osoby posiadające kwalifikacje zawodowe należące do grupy „technicy i inny średni personel” – 9,5% (23 686 osób).

Wykres 1. Struktura bezrobotnych wg grup wielkich zawodów w województwie wielkopolskim – stan na 31.12.2002 r.

- 1 - parlamentarzyści, wyżsi urzędnicy i kierownicy
- 2 - specjaliści
- 3 - technicy i inny średni personel
- 4 - pracownicy biurowi
- 5 - pracownicy usług osobistych i sprzedawcy
- 6 - rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy
- 7 - robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy
- 8 - operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń
- 9 - pracownicy przy pracach prostych

Strukturę bezrobocia według grup wielkich zawodów w układzie podregionów prezentuje tabela 1.

Porównanie struktury bezrobocia z lat 2000 i 2002 pozwoliło na zaobserwowanie tendencji dotyczących sytuacji poszczególnych kategorii zawodowych na rynku pracy.

Najbardziej dynamiczny przyrost liczby osób bezrobotnych odnotowano wśród osób z najwyższymi kwalifikacjami zawodowymi sklasyfikowanymi w grupie „specjaliści”. Liczba ta była wyższa o 69% od tej z 2000 roku. Udział kategorii w ogólnej liczbie zarejestrowanych osób wzrósł tym samym z 2,8% do 3,6%.

Innymi grupami charakteryzującymi się wysokim (wyższym od średniego – 29%) wskaźnikiem wzrostu są bezrobotni posiadający zawody z grupy „robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy” – wzrost o 37% oraz osoby bez kwalifikacji zawodowych – wzrost o 35%. Zwiększyło to udział tych kategorii w populacji bezrobotnych: „robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy” w 2002 roku stanowili 32,5% wobec 30,6% w 2000 roku, zaś grupa osób bez kwalifikacji zawodowych zwiększyła swój udział do 14 z 13,4%.

Grupami, w których wzrost liczebności przebiegał mniej intensywnie byli bezrobotni posiadający kwalifikacje „rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy” – wzrost o 11%, „pracownicy biurowi” – 15% oraz „pracownicy przy pracach prostych” – 16%. Tendencja ta spowodowała zmniejszenie udziału tych kategorii w ogóle bezrobotnych. Odpowiednio: 3,9% z 4,6%, 7,0% z 7,8% oraz 9,7 z 10,7%.

Szczegółowe dane dotyczące dynamiki bezrobocia w układzie grup wielkich w latach 2000 i 2002 prezentuje tabela 2.

Tabela 2.

Kod zawodu	Grupa zawodów	liczba zarejestrowanych bezrobotnych	liczba zarejestrowanych bezrobotnych	dynamika (%)
		stan na 31.12.2000 r.	stan na 31.12.2002 r.	2000=100
1	2	3	4	5
0	bez zawodu	25 834	34 807	135
1	parlamentarzyści, wyżsi urzędnicy i kierownicy	258	327	127
2	specjaliści	5 341	9 037	169
3	technicy i inny średni personel	18 897	23 686	125
4	pracownicy biurowi	15 122	17 412	115
5	pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	30 967	38 615	125
6	rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	8 844	9 780	111
7	robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	59 076	80 919	137
8	operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	8 220	10 581	129
9	pracownicy przy pracach prostych	20 767	24 074	116
RAZEM		193 326	249 238	129

Przeprowadzona analiza dotyczyła również struktury bezrobocia według kwalifikacji zawodowych na poziomie grup elementarnych. Zestawienie sporządzone na koniec 2002 roku wyszczególnia 26 grup, w których zarejestrowanych było ponad 2000 bezrobotnych (tabela 3).

Tabela 3.

Kod zawodu	Grupa zawodów	liczba zarejestrowanych bezrobotnych stan na 31.12.2002 r.	oferty pracy w 2002 roku
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
00000	Bez zawodu	34 807	180
52201	Sprzedawcy i demonstratorzy	24 615	5 298
72301	Mechanicy pojazdów samochodowych	8 283	342
72202	Ślusarze i pokrewni	7 440	745
41202	Referenci ekonomiczni, finansowi , statystyczni i pokrewni	7 038	635
74303	Krawcy, kapelusznicy i pokrewni	6 957	845
51202	Kucharze	6 773	601
71201	Murarze i pokrewni	5 896	1 360
91302	Pomoce i sprzątaczk biurowe, hotelowe i pokrewne	5 774	841
41901	Pozostali pracownicy obsługi biurowej	5 410	4 212
93203	Pozostali pracownicy przy pracach prostych w przemyśle przetwórczym	5 066	3 201
72401	Elektromechanicy i elektrycy	4 889	437
74306	Szwaczki, hafciarki i pokrewni	4 865	2 497
74202	Stolarze i pokrewni	4 767	1 001
74102	Piekarze, cukiernicy i pokrewni	4 593	410
32101	Technicy rolnicy, leśnicy i pokrewni	4 331	75
71401	Malarze budowlani i pokrewni	4 033	519
93103	Robotnicy pomocniczy w budownictwie ogólnym	4 021	1 014
72303	Mechanicy maszyn i urządzeń przemysłowych i pokrewni	3 922	174
31105	Technicy mechanicy	3 814	130
61190	Pracownicy produkcji roślinnej i ogrodnicy nie sklasyfikowani w innym miejscu	3 163	354
71203	Cieśle, stolarze budowlani i pokrewni	2 870	543
72203	Ustawiacze i ustawiacze-operatorzy obrabiarek skrawających do metali	2 681	321
83203	Kierowcy samochodów ciężarowych	2 489	942
51401	Fryzjerzy, kosmetyczki i pokrewni	2 459	310
51203	Kelnerzy i pokrewni	2 380	469
71306	Monterzy i konserwatorzy instalacji sanitarnych i pokrewni	2 144	260

Najliczniejszą grupę elementarną wśród zarejestrowanych bezrobotnych stanowią osoby posiadające umiejętności sklasyfikowane w grupie „sprzedawcy i demonstratorzy”. Prawie co dziesiąty bezrobotny posiada kwalifikacje tego rodzaju – 9,9%. Na koniec grudnia 2002 roku w urzędach pracy zarejestrowanych było 24 615 osób w tej grupie. W porównaniu ze stanem z 2000 roku w tej grupie zawodowej przybyło najwięcej zarejestrowanych osób – 4 954 osoby, co zadecydowało o utrwaleniu dominującej pozycji tej kategorii zawodowej na liście zawodów generujących bezrobocie w województwie wielkopolskim.

Kolejnymi najczęściej reprezentowanymi przez bezrobotnych zawodami i specjalnościami są grupy: „mechanicy pojazdów samochodowych” – 8 283 osoby (3,3%), „ślusarze i pokrewni” – 7 440 osób (3%), „referenci ekonomiczni, finansowi, statystyczni i pokrewni” – 7 038 osób (2,8%), „krawcy, kapelusznicy i pokrewni” – 6 957 osób (2,8%) oraz „kucharze” – 6 773 osoby (2,7%).

Bezrobotni z powyższymi kwalifikacjami od lat stanowią znaczące kategorie zawodowe. W porównaniu z 2000 rokiem najwięcej osób bezrobotnych przybyło w grupach „mechanicy pojazdów samochodowych” – 2 203 osoby (wzrost o 36,2%) oraz „ślusarze i pokrewni” – 1 815 osób (32,3%).

Wysoki przyrost spowodował, że bezrobotni sklasyfikowani jako „mechanicy pojazdów samochodowych” stali się drugą pod względem liczebności kategorią zawodową zarejestrowanych osób. W roku 2000 znajdowali się na trzeciej pozycji zawodów generujących bezrobocie. Zwiększenie reprezentacji zawodów i specjalności z grupy „ślusarze i pokrewni” przyczyniło się natomiast do przesunięcia tej kategorii z piątej na trzecią pozycję.

Mniej intensywny, chociaż wysoki, wzrost liczebności odnotowano z kolei w odniesieniu do bezrobotnych posiadających kwalifikacje z pozostałych wymienionych grup: „kucharze” – o 1 273 osoby (o 23,1%) oraz „krawcy, kapelusznicy i pokrewni” – o 1 206 osób (21%).

Dane wskazują ponadto na zahamowanie obserwowanej w ostatnich latach intensywności rejestracji osób posiadających kwalifikacje z grupy „referenci ekonomiczni, finansowi, statystyczni i pokrewni”. W ciągu dwóch lat kategoria ta

z drugiej pod względem liczebności grupy stała się czwartą wielkościowo grupą elementarną. Liczba zarejestrowanych osób z takim przygotowaniem w analizowanym okresie wzrosła o 13%, czyli o 810 osób – bezwzględny wzrost liczebności mieści się dopiero na 15 miejscu. Fakt ten przyczynił się do zmniejszenia udziału tej grupy w ogóle bezrobotnych z 3,2% do 2,8%.

Zauważalne jest natomiast znaczące zwiększenie liczby bezrobotnych z kwalifikacjami ekonomicznymi na poziomie szkoły wyższej. Na koniec 2002 roku w urzędach pracy zarejestrowanych było o 64,1%, tj. o 746 „ekonomistów” więcej niż w analogicznym okresie 2000 roku. Plasujący się na 17 miejscu bezwzględny wzrost liczebności tej kategorii – z 1 164 osób do 1 910 osób, spowodował, że grupa znalazła się na 28 miejscu wśród zawodów generujących bezrobocie w Wielkopolsce (w roku 2000 – 35 pozycja). Niekorzystne tendencje można również zaobserwować w sytuacji osób z kwalifikacjami „specjaliści ds. marketingu i handlu”. W porównaniu z rokiem 2000 liczebność tej kategorii wzrosła o 425 osób, czyli o 85,3%.

Bardzo wysoki bezwzględny wzrost liczby bezrobotnych dotyczy grupy zawodowej „murarze i pokrewni”. W porównaniu z 2000 rokiem w grupie tej przybyło, po grupie „sprzedawców i demonstratorów”, najwięcej zarejestrowanych osób – 2 414 osób. W analizowanym okresie liczba bezrobotnych z takim przygotowaniem wzrosła o 69,3%, z 3 482 do 5 896 osób. Zwiększyło to udział kategorii w ogólnej liczbie bezrobotnych – na koniec 2002 roku stanowili 2,4% wobec 1,8% w 2000 roku. Wysoki wskaźnik rejestracji w grupie spowodował, że kategoria ta w 2002 roku stała się siódmą wielkościowo grupą zawodową. W roku 2000 znajdowała się na 13 pozycji.

Porównując dane z dwóch lat można również zauważyć niekorzystne tendencje związane z bezrobociem osób posiadających kwalifikacje z grupy „stolarze i pokrewni”. Na koniec roku 2002 w urzędach pracy zarejestrowanych było aż o 50%, tj. o 1 590 osób więcej niż w roku 2000. Tym samym udział grupy „stolarze i pokrewni” w ogólnej liczbie zarejestrowanych osób zwiększył się z 1,6% do 1,9%.

Wysoki przyrost liczebności wystąpił również wśród bezrobotnych należących do grupy „malarze budowlani i pokrewni”. Liczba osób z takimi kwalifikacjami zwiększyła

się o 1 408 osób, czyli o 53,6% w stosunku do 2000 roku. Zauważalne tendencje wzrostowe dotyczą również innych grup zawodowych związanych z budownictwem. Grupa zarejestrowanych osób z kwalifikacjami „robotnicy pomocniczy w budownictwie ogólnym” w analizowanym okresie powiększyła się o 1 245 osób, tj. o 44,8%. Z kolei w grupie „cieśle, stolarze budowlani i pokrewni” liczba bezrobotnych w analizowanym okresie wzrosła o 910 osób – wzrost o 46,4%. Ponadto znacząco wzrosła liczba zarejestrowanych osób posiadających kwalifikacje z grupy „monterzy i konserwatorzy instalacji sanitarnych i pokrewni”. W ciągu dwóch lat wzrosła ona o 58,7%, tj. o 793 osoby.

Pozostałe trzy grupy zawodowe należące do dziesięciu najliczniej reprezentowanych na koniec 2002 roku: „pomoce i sprzątaczk biurowe, hotelowe i pokrewne”, „pozostali pracownicy obsługi biurowej”, „pozostali pracownicy przy pracach prostych w przemyśle przetwórczym” charakteryzują się stosunkowo niskim (niższym od średniego – 29%) wskaźnikiem dynamiki. W grupach tych na koniec 2002 roku zarejestrowanych było odpowiednio: o 11,2% (582 osoby), 9,1% (450 osób) i 9,2% (426 osób) bezrobotnych więcej niż w 2002 roku. Skala bezrobocia osób posiadających takie kwalifikacje tym samym uległa zmniejszeniu

Zestawienie danych z lat 2002 i 2000 wykazało odczuwalny spadek liczby bezrobotnych z kwalifikacjami należącymi do grup „pielęgniarki” oraz „robotnicy pomocniczy w rolnictwie i pokrewni”.

Grupa zarejestrowanych „pielęgniarek” w analizowanym okresie uległa zmniejszeniu o 204 osoby, tj. o 24,6%. Na koniec 2002 roku liczba bezrobotnych przygotowanych do wykonywania tej pracy wynosiła 624 wobec 828 osób w 2000 roku.

Pozytywny trend dotyczy również sytuacji niewykwalifikowanych pracowników pomocniczych w rolnictwie. Odnotowano spadek liczby osób tej kategorii o 222 osoby – z 353 osób w 2000 roku do 131 w 2002 roku. Na koniec 2002 roku stanowiła ona tym samym 37,1% liczby sprzed dwóch lat.

Wykaz grup elementarnych charakteryzujących się najwyższym przyrostem bezwzględnym przedstawia tabela 4.

Tabela 4.

Kod zawodu	Grupa zawodów	liczba zarejestrowanych bezrobotnych stan na 31.12.2000 r.	liczba zarejestrowanych bezrobotnych stan na 31.12.2002 r.	bezrobotni wzrost/spadek lb	bezrobotni wzrost/spadek (%) 2000=100
1	2	3	4	5	6
00000	Bez zawodu	25 834	34 807	8 973	134,7
52201	Sprzedawcy i demonstratorzy	19 661	24 615	4 954	125,2
71201	Murarze i pokrewni	3 482	5 896	2 414	169,3
72301	Mechanicy pojazdów samochodowych	6 080	8 283	2 203	136,2
72202	Ślusarze i pokrewni	5 625	7 440	1 815	132,3
74202	Stolarze i pokrewni	3 177	4 767	1 590	150,0
71401	Malarze budowlani i pokrewni	2 625	4 033	1 408	153,6
74102	Piekarze, cukiernicy i pokrewni	3 290	4 593	1 303	139,6
72401	Elektromechanicy i elektromonterzy	3 588	4 889	1 301	136,3
51202	Kucharze	5 500	6 773	1 273	123,1
93103	Robotnicy pomocniczy w budownictwie ogólnym	2 776	4 021	1 245	144,8
74303	Krawcy, kapelusznicy i pokrewni	5 751	6 957	1 206	121,0
74306	Szwaczki, hafciarki i pokrewni	3 885	4 865	980	125,2
31105	Technicy mechanicy	2 838	3 814	976	134,4
71203	Cieśle, stolarze budowlani i pokrewni	1 960	2 870	910	146,4
41202	Referenci ekonomiczni, finansowi, statystycy i pokrewni	6 228	7 038	810	113,0
71306	Monterzy i konserwatorzy instalacji sanitarnych i pokrewni	1 351	2 144	793	158,7
24401	Ekonomiści	1 164	1 910	746	164,1
72103	Blacharze	1 011	1 656	645	163,8
91401	Gospodarze budynków	1 307	1 903	596	145,6
51401	Fryzjerzy, kosmetyczki i pokrewni	1 875	2 459	584	131,1
91302	Pomoce i sprzątaczk biurowe, hotelowe i pokrewne	5 192	5 774	582	111,2
71402	Lakiernicy	718	1 263	545	175,9
31102	Technicy budownictwa, urządzeń sanitarnych i pokrewni	1 144	1 689	545	147,6
61190	Pracownicy produkcji roślinnej i ogrodnicy nie sklasyfikowani w innym miejscu	2 625	3 163	538	120,5
83203	Kierowcy samochodów ciężarowych	1 959	2 489	530	127,1
74101	Masarze i robotnicy w przetwórstwie ryb	1 400	1 922	522	137,3
72303	Mechanicy maszyn i urządzeń przemysłowych i pokrewni	3 414	3 922	508	114,9

Analiza bezrobocia pod kątem kwalifikacji zawodowych zarejestrowanych osób w układzie grup elementarnych potwierdza tendencje zaobserwowane w zmianach wielkości poszczególnych grup wielkich. Wysoki wzrost liczebności w grupie „robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy” wynika z powiększania się liczby zarejestrowanych osób w kilku grupach zawodowych. Grupy charakteryzujące się najwyższym wzrostem liczebności w zdecydowanej większości należą do właśnie do tej grupy wielkiej – aż siedem pozycji w pierwszej dziesiątce.

O pogarszającej się sytuacji „specjalistów” świadczy fakt, że sklasyfikowani w tej grupie „ekonomiści” znaleźli się w grupie 20 kategorii charakteryzujących się największym bezwzględnym wzrostem liczby osób. Ponadto w wielu grupach zaobserwowano bardzo dynamiczny wzrost procentowy: „filozofowie, historycy i politolodzy” – wzrost o 209,6% (241 osób), „specjaliści ds. organizacji i rozwoju produkcji i usług” – o 112% (215 osób), „specjaliści ds. administracji publicznej” – o 507% (208 osób), „inżynierowie budownictwa” – o 246,3% (101 osób), „specjaliści ds. finansowych” – o 94,4% (o 185 osób).

2. Oferty pracy pozyskane przez powiatowe urzędy pracy

Urzędy pracy województwa wielkopolskiego w 2002 roku pozyskały 48 888 ofert zatrudnienia. Zestawienie informacji o ofertach pracy będących w dyspozycji powiatowych urzędów pracy w 2000 i 2002 roku wskazuje na tylko trzyprocentowy wzrost ich liczby. Wobec 29 – procentowego wzrostu liczebności osób bezrobotnych tendencja ta nie nastraja optymistycznie.

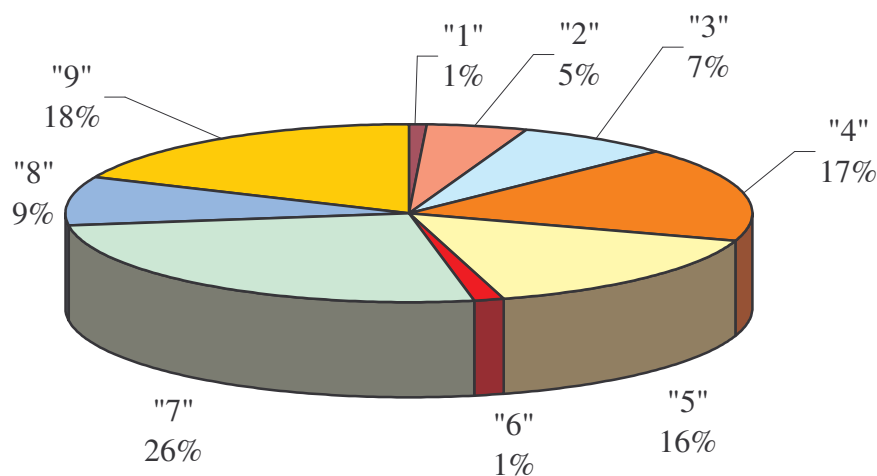
Struktura pozyskanych ofert pracy według poszukiwanych kwalifikacji zawodowych wskazuje, że zdecydowanie największe zapotrzebowanie pracodawców dotyczy pracowników posiadających kwalifikacje należące do grupy „robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy” – 12 692 oferty. Co czwarta oferta zatrudnienia posiadana przez urzędy pracy mieściła się w tej kategorii – 26% ogólnej liczby.

Stosunkowo często za pośrednictwem urzędów pracy pracodawcy poszukiwali „pracowników przy pracach prostych” – 8 968 ofert (18,3% ogółu ofert), „pracowników

biurowych” – 8 364 oferty (17,1%) oraz „pracowników usług osobistych i sprzedawców” – 7 642 oferty (15,6%).

Najmniejsza liczba propozycji zatrudnienia dotyczyła natomiast osób sklasyfikowanych w grupie „parlamentarzyści, wyżsi urzędnicy i kierownicy” – 449 ofert (0,9%) oraz „rolników, ogrodników, leśników i rybaków” – 642 oferty (1,3%).

Wykres 2. Struktura ofert pracy wg grup wielkich zawodów w województwie wielkopolskim w 2002 roku

- 1 - parlamentarzyści, wyżsi urzędnicy i kierownicy
- 2 - specjaliści
- 3 - technicy i inny średni personel
- 4 - pracownicy biurowi
- 5 - pracownicy usług osobistych i sprzedawcy
- 6 - rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy
- 7 - robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy
- 8 - operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń
- 9 - pracownicy przy pracach prostych

Strukturę ofert pracy według grup wielkich zawodów w układzie podregionów prezentuje tabela 5.

Porównanie liczby ofert pracy pozyskanych w latach 2002 i 2000 wskazuje, że najwyższy procentowy wzrost dotyczy propozycji zatrudnienia na stanowiskach „parlamentarzyści, wyżsi urzędnicy i kierownicy”. Liczba ofert pracy tej kategorii w 2002 roku była wyższa od tej z 2000 roku aż o 119%. Oferty tego rodzaju stanowiły jednak zaledwie 0,9% ogólnej ich liczby.

Wyższy od średniego (3%) wskaźnik dynamiki charakterystyczny jest również dla propozycji zatrudnienia dla „pracowników biurowych” – wzrost liczby ofert pracy o 52%, „specjalistów” – wzrost o 34%, „techników i innego średniego personelu” – wzrost o 24%. Zwiększające się zapotrzebowanie pracodawców dotyczy ponadto „pracowników przy pracach prostych” – w 2002 roku pozyskano 10% więcej ofert pracy tego rodzaju niż w roku 2000.

Intensywny przyrost liczby ofert zatrudnienia dla „pracowników biurowych” wpłynął znacząco na wzrost ich udziału w ogólnej liczbie ofert pracy. O ile w roku 2000 dotyczyły one 11,5% zapotrzebowania pracodawców na pracowników, o tyle w 2002 roku wskaźnik ten wynosił już 17,1%. W przypadku grupy ofert dla „techników i innego średniego personelu” jest to wzrost z 6,0% do 7,2%, zaś w przypadku „specjalistów” z 3,6% do 4,7%.

Mniejszą niż w 2002 roku liczbę ofert pracy odnotowano natomiast w trzech grupach wielkich: „rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy”, „robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy” oraz „pracownicy usług osobistych i sprzedawcy”.

Największe zmniejszenie zapotrzebowania pracodawców dotyczy kwalifikacji z grupy „rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy”. Oferty pracy dla tej kategorii osób bezrobotnych w 2002 roku stanowiły zaledwie 69% liczby z 2000 roku. Ze względu na małą liczebność ofert pracy tego rodzaju, zjawisko to nie zmieniło drastycznie ich udziału w ogólnej liczbie propozycji zatrudnienia – 1,3% w 2002 roku wobec 1,9% w 2000 roku.

W 2002 roku urzędy pracy pozyskały również zdecydowanie mniej ofert pracy dla grupy „robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy” – o 21%. Mogły one zaoferować zatrudnienie 12 692 osobom bezrobotnym z takimi kwalifikacjami, kiedy w 2000 roku

propozycję pracy mogły otrzymać 16 134 osoby. Ponieważ oferty dla tej grupy zawodowej są najliczniejszą kategorią wpłynęło to na ich udział procentowy w ogólnej liczbie ofert. Zmniejszył się on z 33,9% do 26%.

Szczegółowe dane dotyczące zmian zapotrzebowania na pracowników w układzie grup wielkich prezentuje tabela 6.

Tabela 6.

Kod zawodu	Grupa zawodów	oferty pracy w 2000 roku	oferty pracy w 2002 roku	dynamika (%) 2000=100
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
0	bez zawodu	0	0	—
1	parlamentarzyści, wyżsi urzędnicy i kierownicy	205	449	219
2	specjaliści	1 721	2 313	134
3	technicy i inny średni personel	2 841	3 511	124
4	pracownicy biurowi	5 488	8 364	152
5	pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	7 871	7 642	97
6	rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	925	642	69
7	robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	16 134	12 692	79
8	operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	4 269	4 307	101
9	pracownicy przy pracach prostych	8 143	8 968	110
RAZEM		47 597	48 888	103

Zestawienie informacji wskazuje, że rośnie liczba możliwości zatrudnienia na stanowiskach pracy wymagających wyższych kwalifikacji zawodowych, przynajmniej wykształcenia średniego. Z drugiej strony wzrost odnotowano również w grupie propozycji zatrudnienia dla osób posiadających elementarne umiejętności zawodowe „pracowników przy pracach prostych”.

Zmniejsza się natomiast zapotrzebowanie pracodawców na pracę robotników wykwalifikowanych, osób posiadających wykształcenie zasadnicze zawodowe.

Analiza zapotrzebowania pracodawców na kwalifikacje pracowników w układzie grup elementarnych wykazuje, że aż 35,7% ogólnego zainteresowania pracownikami dotyczy ofert pracy dla osób posiadających pięć rodzajów kwalifikacji.

Największa liczba ofert pracy pozyskanych przez urzędy pracy skierowana była do bezrobotnych sklasyfikowanych w grupie „sprzedawcy i demonstratorzy” – 5 298 ofert pracy, czyli 10,8% ogólnej ich liczby.

Kolejną grupą kwalifikacji stosunkowo często poszukiwaną przez pracodawców były zawody i specjalności należące do grupy „pozostali pracownicy obsługi biurowej” – 4 212 ofert, tj. 8,6% ogółu.

Dużą kategorię ofert stanowią również propozycje pracy dla „pozostałych pracowników przy pracach prostych w przemyśle przetwórczym” – 3 381 ofert pracy, co stanowi 6,9% ogólnego zapotrzebowania na pracowników.

Stosunkowo często za pośrednictwem urzędów pracy zatrudniano ponadto osoby na stanowiska „szwaczki, hafciarki i pokrewni” – 2 497 ofert (5,1%) oraz „referenci księgowi i rachmistrze” – 2 067 ofert (4,2%).

Grupy zawodów, w których zgłaszano największe zapotrzebowanie na pracowników:	
sprzedawcy i demonstratorzy	5 298 ofert
pozostali pracownicy obsługi biurowej	4 212 ofert
pozostali pracownicy przy pracach prostych w przemyśle przetwórczym	3 381 ofert
szwaczki, hafciarki i pokrewni	2 497 ofert
referenci księgowi i rachmistrze	2 067 ofert
gospodarze budynków	1 619 ofert
murarze i pokrewni	1 360 ofert
robotnicy pomocniczy w budownictwie ogólnym	1 014 ofert
stolarze i pokrewni	942 oferty
kierowcy samochodów ciężarowych	869 ofert
agenci ds. sprzedaży	869 ofert
krawcy, kapelusznicy i pokrewni	845 ofert
pomoce i sprzątaczk biurowe, hotelowe i pokrewne	841 ofert
ślusarze i pokrewni	745 ofert
referenci ekonomiczni, finansowi, statystyczni i pokrewni	635 ofert
magazynierzy i pokrewni	631 oferty
kucharze	601 ofert.

Szczegółowe zestawienie ofert pracy stanowi załącznik 1 do opracowania.

Zestawienie informacji o ofertach pracy pozyskanych przez urzędy pracy województwa wielkopolskiego w latach 2000 i 2002 wykazało największe zwiększenie liczby ofert pracy dla osób z kwalifikacjami „referenci księgowi i rachmistrze”. Wpływ na tę liczbę miał przeprowadzony w roku 2002 Narodowy Spis Powszechny ludności. W 2002 roku pozyskano aż o 1 745 propozycji zatrudnienia więcej niż dwa lata wcześniej. O ile w 2000 urzędy posiadały 322 ofert tej kategorii, o tyle w 2002 roku było ich 2 067. Tym samym znacząco zwiększył się udział ofert pracy dla tej kategorii w ogólnej ich liczbie z 0,7% do 4,2%.

Wyraźnie wzrosła również liczba ofert pracy dla „pozostałych pracowników obsługi biurowej” – wzrost o 870 ofert, tj. o 26% w stosunku do roku 2000. Oferty pracy tej kategorii wynosiły w 2002 roku 8,6% ogółu ofert wobec 7% w roku 2000. Warto tu zauważyć, że wysoką dynamiką wzrostu charakteryzuje się również grupa ofert dla „średniego personelu biurowego nie sklasyfikowanego w innym miejscu” – w 2002 roku pozyskano 300 ofert tej kategorii, tj. o 207 więcej niż w porównywanym okresie (wskaźnik dynamiki – 322,6%).

Duży ruch zaobserwowano również w grupie ofert dla „pozostałych pracowników przy pracach prostych w przemyśle przetwórczym”. Liczba ofert pracy tego rodzaju w 2002 roku zwiększyła się o 1 207 w stosunku do liczby z 2000 roku. Wskaźnik udziału zapotrzebowania na pracowników tej kategorii w ogólnej liczbie ofert pracy zmienił się z 4,6% do 6,9%.

Bardzo wysoki przyrost liczby ofert wystąpił również w grupie „gospodarze budynków”. W 2002 roku urzędy pracy pozyskały 1 619 propozycji zatrudnienia tego rodzaju, czyli o 736 więcej (aż o 83,4%) więcej niż w roku 2000. Oferty pracy tej grupy stanowiły 3,3% ogólnego zapotrzebowania na pracowników (w 2002 roku 1,9%).

W widoczny sposób zwiększyła się liczba propozycji zatrudnienia dla „agentów ds. sprzedaży” – 263 oferty więcej, „agentów ubezpieczeniowych” – 225 ofert więcej oraz „pracowników ochrony osobistej” – 216 ofert więcej.

W wielu grupach elementarnych zaobserwowano znaczne zmniejszenie liczby ofert pracy będących w dyspozycji urzędów pracy. W ośmiu przypadkach w 2002 roku pozyskano o ponad 200 ofert mniej niż w roku 2000.

Największe zmniejszenie liczby ofert pracy wystąpiło w zakresie zapotrzebowania na kwalifikacje z grupy „murarze i pokrewni”. Liczba ofert pracy pozyskanych w 2002 roku była mniejsza od liczby sprzed dwóch lat o 465. W 2002 roku wynosiła ona 1 360 wobec 1 825 w roku 2000. Zmniejszył się udział ofert tej kategorii w ogóle ofert – z 3,8% do 2,8%. Znacznie rzadziej w urzędach pracy pojawiały się również oferty zatrudnienia dla „robotników pomocniczych w budownictwie ogólnym”. W 2002 roku pozyskano 1 014 ofert tej kategorii wobec 1 313 ofert w roku 2000 – zmniejszenie o 299 ofert.

Wysoki spadek liczby ofert pracy zauważa się również w odniesieniu do grupy „ślusarze i pokrewni”. Liczba propozycji zatrudnienia w zawodach i specjalnościach tej kategorii w 2002 roku była mniejsza o 430 w stosunku do 2000 roku, stanowiąc 63,4% tej liczby. Wynosiła 745 wobec 1 175 ofert w 2000 roku. Zmniejszeniu uległa również liczba ofert dla „spawaczy i pokrewnych”. O ile w 2000 roku urzędy mogły zaoferować zatrudnienie 813 osobom z tymi kwalifikacjami, o tyle w 2002 z propozycji takiej mogło skorzystać 579 bezrobotnych – spadek liczby o 234 (o 28%).

Duże różnice liczby pozyskiwanych ofert pracy dotyczą również propozycji pracy dla „szwaczek, hafciarek i pokrewnych”. W 2002 zarejestrowano o 420 ofert tej kategorii mniej niż w roku 2000. Urzędy pracy zdobyły 2 497 ofert, tj. 85,6% liczby z 2000 roku (2 917 ofert).

Również mniejsza liczba bezrobotnych „sprzedawców i demonstratorów” miała szansę uzyskać zatrudnienie za pośrednictwem urzędu pracy. Liczba propozycji pracy w 2002 roku zmniejszyła się o 312 w stosunku do ich liczby w porównywanym okresie. Wynosiła ona 5 298, kiedy w 2000 dysponowano 5 610 propozycjami tego rodzaju.

Duże spadki odnotowano ponadto w grupach zawodów wymagających elementarnych kwalifikacji. Zmniejszyła się liczba ofert zatrudnienia dla „zamiataczy i pokrewnych” – o 243 oferty (z 541 do 298) oraz „pomocy i sprzątaczek biurowych, hotelowych i pokrewnych” – o 239 ofert (z 1 080 do 841), „portierów, woźnych i pokrewnych” – o 193 oferty (z 436 do 243) oraz „robotników pomocniczych w budownictwie drogowym, wodnym i pokrewnych” – o 178 ofert (z 628 do 450 ofert).

Największe zmiany w zakresie pozyskiwanych ofert pracy w układzie grup elementarnych prezentuje tabela 7.

Tabela 7.

Kod zawodu	Grupa zawodów	oferty pracy	oferty pracy	oferty pracy	oferty pracy
		w 2000 roku	w 2002 roku	wzrost/spadek lb	wzrost/spadek 2000=100 %
1	2	3	4	5	6
41201	Referenci księgowi i rachmistrze	322	2 067	1 745	641,9
93203	Pozostali pracownicy przy pracach prostych w przemyśle przetwórczym	2 174	3 381	1 207	155,5
41901	Pozostali pracownicy obsługi biurowej	3 342	4 212	870	126,0
91401	Gospodarze budynków	883	1 619	736	183,4
34105	Agenci ds. sprzedaży	606	869	263	143,4
34102	Agenci ubezpieczeniowi		225	225	
51604	Pracownicy ochrony osobistej	360	576	216	160,0
34390	Średni personel biurowy nie sklasyfikowany w innym miejscu	93	300	207	322,6
82101	Operatorzy maszyn i urządzeń do obróbki metali	196	382	186	194,9
23201	Nauczyciele nauczania ponadelementarnego	276	414	138	150,0
82802	Monterzy aparatury, maszyn i sprzętu elektrycznego	448	579	131	129,2
12101	Dyrektorzy generalni, wykonawczy, prezesi i ich zastępcy	87	212	125	243,7
93303	Tragarze i pokrewni	41	153	112	373,2
24104	Specjaliści ds. marketingu i handlu	244	355	111	145,5
82705	Aparatowi urządzeń do przetwórstwa owoców, warzyw i nasion oleistych	14	119	105	850,0
42101	Kasjerzy i sprzedawcy biletów	256	357	101	139,5
71203	Cieśle, stolarze budowlani i pokrewni	645	543	-102	84,2
72401	Elektromechanicy i elektromonterzy	539	437	-102	81,1
24401	Ekonomiści	278	167	-111	60,1
83201	Kierowcy samochodów osobowych	382	265	-117	69,4
82901	Pozostali operatorzy maszyn i monterzy	190	68	-122	35,8
51303	Pracownicy domowej opieki osobistej	181	58	-123	32,0
61190	Pracownicy produkcji roślinnej i ogrodnicy nie sklasyfikowani w innym miejscu	481	354	-127	73,6

1	2	3	4	5	6
71401	Malarze budowlani i pokrewni	662	519	-143	78,4
74303	Krawcy, kapelusznicy i pokrewni	1 013	845	-168	83,4
72301	Mechanicy pojazdów samochodowych	510	342	-168	67,1
72203	Ustawiacze i ustawiacze-operatorzy obrabiarek skrawających do metali	495	321	-174	64,8
93102	Robotnicy pomocniczy w budownictwie drogowym, wodnym i pokrewni	628	450	-178	71,7
74101	Masarze i robotnicy w przetwórstwie ryb	485	304	-181	62,7
91502	Portierzy, woźni i pokrewni	436	243	-193	55,7
72102	Spawacze i pokrewni	813	579	-234	71,2
91302	Pomoce i sprzątaczk biurowe, hotelowe i pokrewne	1 080	841	-239	77,9
91602	Zamiatacze i pokrewni	541	298	-243	55,1
93103	Robotnicy pomocniczy w budownictwie ogólnym	1 313	1 014	-299	77,2
52201	Sprzedawcy i demonstratorzy	5 610	5 298	-312	94,4
74306	Szwaczki, hafciarki i pokrewni	2 917	2 497	-420	85,6
72202	Ślusarze i pokrewni	1 175	745	-430	63,4
71201	Murarze i pokrewni	1 825	1 360	-465	74,5

Zestawienie dynamiki bezrobocia oraz dynamiki ofert pracy wskazuje, że najmniej zmieniła się sytuacja zatrudnieniowa osób posiadających zawody i kwalifikacje należące do grupy „technicy i inny średni personel”. Wzrost liczebności ofert pracy i liczby osób bezrobotnych kształtował się na zbliżonym poziomie – 24% i 25%.

W ciągu dwóch lat wzrosły szanse na zatrudnienie za pośrednictwem urzędów pracy dla osób z kwalifikacjami „pracownicy biurowi”. Liczba osób bezrobotnych z takimi kwalifikacjami wzrosła o 15%, podczas gdy liczba ofert pracy zwiększyła się o 52%. Bezrobotni „pracownicy biurowi” stanowią 7% ogółu bezrobotnych, oferty pracy dla tej kategorii 17,1%.

Tempo przyrostu propozycji zatrudnienia wyższe jest od wskaźnika zwiększania się liczby bezrobotnych również w przypadku grupy „parlamentarzyści, wyżsi urzędnicy i kierownicy”. Liczba ofert pracy wzrosła o 119% wobec 27% wzrostu liczby zarejestrowanych osób.

Obserwuje się również tendencje związane ze zwiększaniem się skali bezrobocia w grupie „specjalistów”, jak i ze zwiększaniem się częstotliwości poszukiwania przez

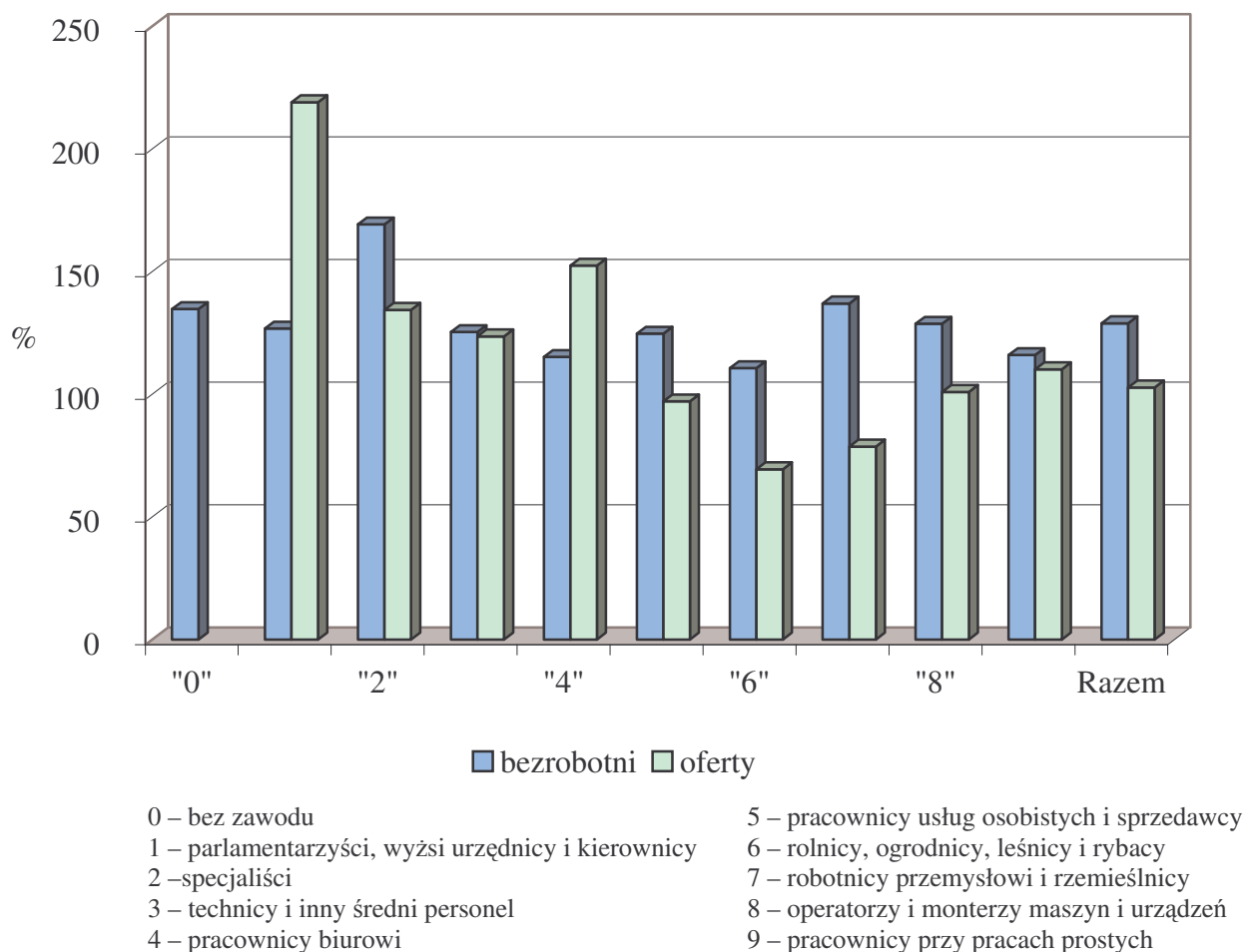
urzędy pracy pracowników posiadających takie kwalifikacje. Liczba bezrobotnych osób wzrosła w stosunku do 2000 roku o 69%, zaś liczba ofert pracy pozyskanych w 2002 była wyższa od tej z 2000 roku o 34%.

Zdecydowanie pogorszyła się sytuacja bezrobotnych sklasyfikowanych do grupy „robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy”. O ile na koniec 2002 roku zarejestrowanych było 37% więcej osób posiadających takie kwalifikacje niż w analizowanym okresie 2000 roku, o tyle w 2002 roku pozyskano o 21% mniej propozycji zatrudnienia dla tych osób.

Nieciekawie przedstawia się również sytuacja „rolników, ogrodników, leśników i rybaków”. Mimo że wielkość tej kategorii zwiększyła się stosunkowo nieznacznie – 11%, liczba możliwości podjęcia pracy zmniejszyła się o 31%.

Zestawienie dynamiki bezrobocia i ofert pracy dokładnie obrazuje wykres 3.

Wykres 3. Dynamika ofert pracy i liczby zarejestrowanych bezrobotnych w 2000 i 2002 roku

ROZDZIAŁ II

ZAPOTRZEBOWANIE NA PRACOWNIKÓW WG ZAWODÓW W 2003 ROKU

1. Ankietyzacja zakładów pracy

Ankietyzacja pracodawców w zakresie przewidywanych ruchów kadrowych ma w założeniach doprowadzić do lepszego dopasowania potrzeb pracodawców i pracobiorców. Zadanie pytania o zapotrzebowanie na pracowników u źródeł wydaje się najwłaściwszą drogą na uzyskanie miarodajnej odpowiedzi.

Ze względu na bardzo dynamiczne zmiany zachodzące w polskiej gospodarce uzyskanie od pracodawców wiążących wyników stanowi poważny problem. Pracodawcy nie są w stanie przewidzieć z dużym prawdopodobieństwem swojej sytuacji ekonomicznej w dłuższej perspektywie i nie chcą udzielać odpowiedzi na zadane pytania. Stąd też wielu z nich nie udzieliło odpowiedzi na ankietę.

Drugim poważnym problemem napotkanym podczas realizacji badania było pozyskanie aktualnej bazy danych o podmiotach gospodarczych. Wojewódzki Urząd Pracy oparł się w swoich badaniach na informacjach będących w posiadaniu Urzędu Statystycznego w Poznaniu. Teoretycznie dane będące w dyspozycji US powinny odzwierciedlać stan faktyczny w szczególności dotyczy to liczby działających podmiotów gospodarczych jednak w trakcie ankietyzacji okazało się, że znaczna część podmiotów gospodarczych figurująca w rejestrach US w rzeczywistości nie istnieje. Świadczył o tym wcale niemały zwrot ankiet z adnotacją adresat nieznanym.

Ankiety wysłano do 3 243 pracodawców, WUP otrzymał 388 odpowiedzi, co stanowi niespełna 12%. Część z tych odpowiedzi otrzymano dopiero po rozmowach telefonicznych prowadzonych przez pracowników WUP. Oznaczać to może, że podmioty gospodarcze zawieszające bądź wyrejestrowujące swoją działalność nie dopełniają obowiązku wyrejestrowania z systemu KRUPGN-REGON.

2. Sposób przeprowadzenia badań

Ankietyzacja zakładów pracy odbywała się w okresie od czerwca do sierpnia 2003 roku i objęła 1% wszystkich podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w województwie wielkopolskim w systemie KRUPGN-REGON. Badanie przeprowadzono w oparciu o zalecenia metodyczne do prowadzenia monitoringu zawodów nadwyżkowych i deficytowych opracowane przez Krajowy Urząd Pracy na podstawie projektu prof. Mieczysława Kabaja.

Dobór podmiotów do ankietyzacji prowadzony był w sposób warstwowo-losowy i pozwalał na uzyskanie reprezentatywnej próby. Ankietyzacje były prowadzone równoległe we wszystkich pięciu oddziałach Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Poznaniu. Każdy oddział ustalał liczbę wysłanych ankiet na podstawie liczby podmiotów zarejestrowanych na obszarze jego działania.

Następnie na podstawie wskaźnika udziału liczby pracujących w powiatach do ogólnej liczby podmiotów zarejestrowanych w każdym z badanych obszarów ustalono liczbę ankiet dla każdego powiatu. Kolejnym krokiem było podzielenie podmiotów w powiatach na sekcje PKD (Polska Kwalifikacja Działalności) i posortowanie rosnąco według wielkości. Tak przygotowane wykazy podmiotów były podstawą do wylosowania zakładów do ankietyzacji.

Do firm wybranych do ankietyzacji wysłano pisma informujące o celu badania, pustą ankietę i wypełniony wzór. Z częścią respondentów pracownicy WUP kontaktowali się telefonicznie w celu wyjaśnienia wątpliwości lub ustalenia aktualnych danych o firmie.

Dla oszacowania wielkości zapotrzebowania na pracowników z uwzględnieniem ich kwalifikacji i zawodów posłużono się ankietami. Uznano, że jest to jedyna droga dla pozyskania wiarygodnych informacji na temat potrzeb kadrowych w gospodarce. W Wielkopolsce funkcjonuje ponad 320 tys. podmiotów gospodarczych w związku z czym dotarcie do każdego z nich byłoby niewykonalne. Dlatego posłużono się metodą opisaną poniżej, pozwalającą na wyłonienie reprezentatywnej próby.

W przygotowanej i skierowanej do pracodawców ankiecie zapytano o stan zatrudnienia na koniec 2002 r. oraz o przewidziany ruch pracowników w 2003 r. z uwzględnieniem zawodów oraz poziomu wykształcenia. Zapytano także o dodatkowe

umiejętności przyjmowanych pracowników, także o dodatkowe umiejętności takie jak: znajomość języków obcych, obsługi komputera, prawo jazdy i inne.

3. Popyt i podaż pracy według poziomu wykształcenia

Pracodawcy, którzy wzięli udział w badaniu zadeklarowali chęć przyjęcia 1 470 pracowników i jednocześnie zaplanowali zwolnienie 714 pracowników. Bilans jest więc bardzo korzystny – w grupie zankietyzowanych zakładów powstanie 756 nowych miejsc pracy.

Zauważalna jest zależność między poziomem wykształcenia a szansą na zatrudnienie. Osoby najgorzej wykształcone (poziom: podstawowy) mogą się spodziewać coraz większych kłopotów związanych ze zdobyciem pracy. Pracodawcy chcą zwolnić więcej takich pracowników niż przyjąć. Pracownicy z wykształceniem podstawowym są jedyną grupą, w której bilans przyjęć w stosunku do zwolnień jest niekorzystny. Miejsca pracy dla osób z wykształceniem podstawowym stanowiły zaledwie 6% w całej puli, podczas gdy przewidywane zwolnienia dotyczyły w 14 procentach pracowników najgorzej wykwalifikowanych.

Największe zmiany w zatrudnieniu występują wśród pracowników z wykształceniem zasadniczym zawodowym – podobne wyniki uzyskano podczas monitoringu zawodów deficytowych i nadwyżkowych przeprowadzonego w 2001 roku. Osoby z wykształceniem zawodowym mają stosunkowo duże szanse na zdobycie pracy – ponad 50% wszystkich utworzonych miejsc pracy przeznaczonych jest dla osób z wykształceniem zawodowym – ale jednocześnie stosunkowo łatwo mogą ją stracić (również ponad połowa pracowników przewidzianych do zwolnienia posiada wykształcenie zawodowe). Na dwie zatrudnione osoby przypada jedna zwolniona.

Proporcja ta kształtuje się podobnie w przypadku wykształcenia średniego, którego znaczenie rynkowe znacznie zmalało. Dla porównania osoby z wykształceniem wyższym są czterokrotnie częściej zatrudniane niż zwalniane. Co ciekawe pracodawcy przyjmują do pracy osoby po studiach licencjackich równie chętnie jak absolwentów studiów magisterskich.

Wyniki badań wskazują, że ukończone studia nie zwiększają w znaczny sposób szans na zdobycie pracy – ponieważ ofert pracy dla ludzi z wykształceniem wyższym jest

czterokrotnie mniej niż dla osób posiadających wykształcenie zawodowe lub średnie. Atutem wyższego wykształcenia jest natomiast fakt, że osoby po studiach znacznie rzadziej tracą pracę. Stosunkowo mała liczb miejsc pracy dla ludzi dobrze wykształconych może być przyczyną wzrastającego bezrobocia w tej grupie. Szansą dla ludzi dobrze wykształconych pozostających bez pracy jest rywalizacja o miejsca pracy mniej atrakcyjne, gdzie konkurencja jest słabsza. W takiej sytuacji, przy ocenie kandydatów do pracy pracodawca może zwrócić uwagę na perspektywiczność osoby mającej ukończone studia. Dotyczy to jednak prac, w których nie są potrzebne specyficzne kwalifikacje i umiejętności (np., spawanie, obsługa określonych urządzeń, czy programów komputerowych).

Zestawienie wolnych miejsc pracy i przewidywanych zwolnień w zależności od poziomu wykształcenia przedstawia poniższa tabela:

Tabela 8.

Poziom wykształcenia	Przyjęcia	% udział w całości	Zwolnienia	% udział w całości	Bilans	% udział w całości	przyjęcia /zwolnienia
podstawowy	88	6,0	99	13,9	-11	0,0	0,88
zasadniczy zawodowy	762	51,8	370	51,8	392	51,9	2,06
średni	348	23,7	174	24,4	174	23,0	2,00
wyższy zawodowy	128	8,7	33	4,6	95	12,6	3,88
wyższy magisterski	144	9,8	38	5,3	106	14,0	3,79
RAZEM	1 470	100,0	714	100,0	756	100,0	2,06

Zastanawiający fakt dużego popytu na pracowników z wykształceniem zawodowym można wyjaśnić następująco:

- 1) pracodawcy przy zatrudnianiu na niektórych stanowiskach oczekują od pracowników ściśle określonych umiejętności – np. uprawnienia elektryczne, albo umiejętność rozbioru mięsa wołowego – można je nabyć zazwyczaj w szkołach zawodowych, albo poprzez wieloletnią pracę na określonym stanowisku. Osoby lepiej wykształcone nie miały możliwości albo sposobności do ich uzyskania. Potwierdza to zapotrzebowanie zgłoszone przez pracodawców – ze wszystkich 762 miejsc pracy

dla osób z wykształceniem zawodowym blisko połowa, bo 372 stanowiska dotyczyły 6 zawodów: spawacz, masarz, piekarz, kucharz, stolarz, murarz, ustawiacz maszyn;

- 2) pracodawcy określając zapotrzebowanie na konkretnych stanowiskach podają zazwyczaj dolne wymagania co do poziomu wykształcenia, wychodząc z założenia, że pewnego typu prace, głównie proste, może wykonywać każda osoba, bez względu na poziom wykształcenia.

Oprócz wymienionych wcześniej zawodów generujących nowe miejsca pracy można jeszcze dodać *sprzedawcę* – jednak przyczyny zapotrzebowania na ten zawód są nieco inne. Stanowiska sprzedawców, niezależnie od branży, produktu, czy poziomu wykształcenia od wielu lat należą do najbardziej fluktuujących we wszystkich publikowanych opracowaniach dotyczących rynku pracy. Występuje tu też pewne niezrozumiałe na pierwszy rzut oka zjawisko – pracodawcy ciągle poszukują sprzedawców, a jednocześnie stanowią oni jedną z największych grup bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy. Prawdopodobnie oczekiwania pracodawców co do umiejętności sprzedawców przerastają możliwości potencjalnych kandydatów.

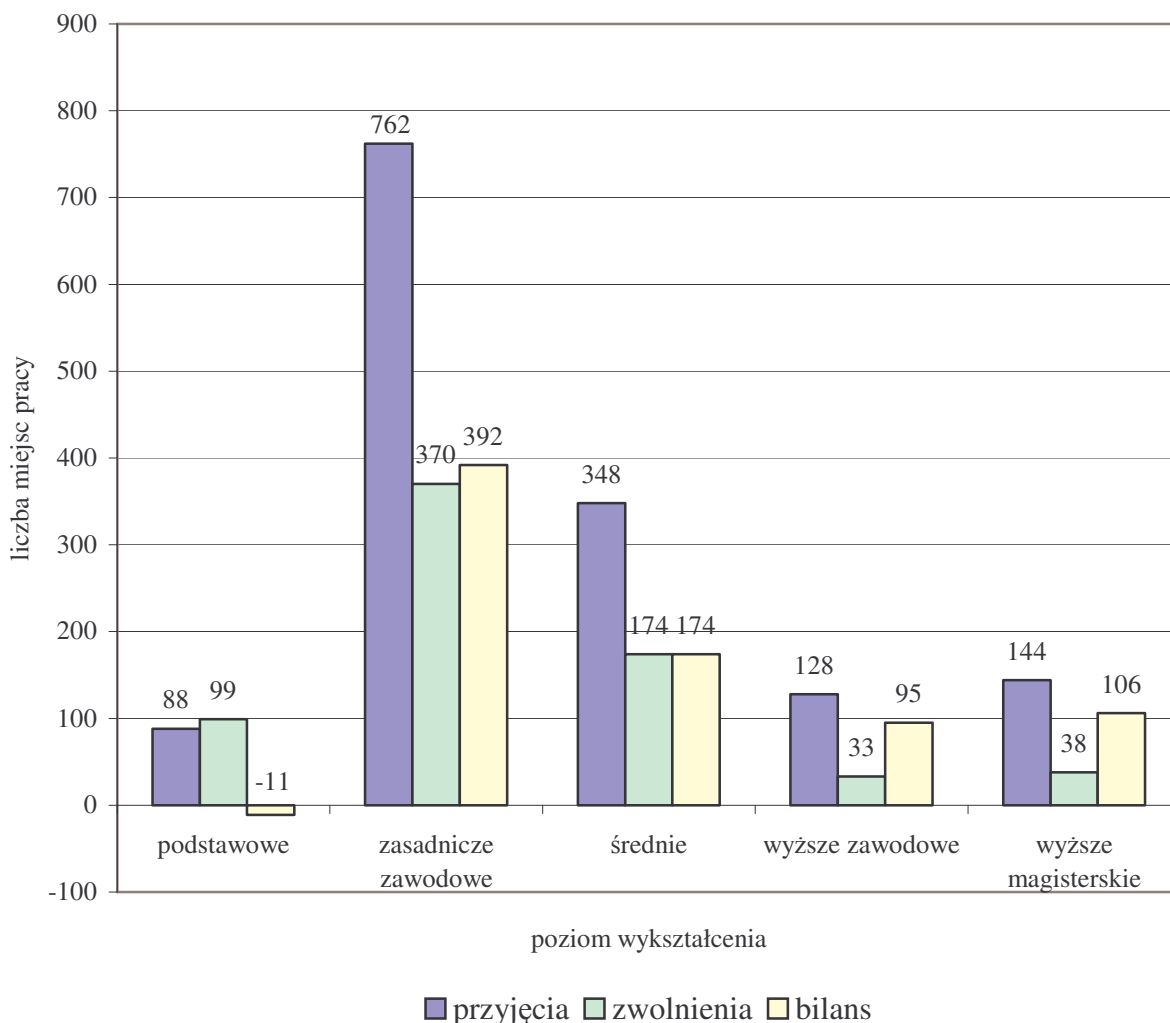
Innym istotnym czynnikiem wpływającym na powstanie pozornej sprzeczności w wynikach badania jest sposób klasyfikowania przyjęty w urzędach pracy. Według obowiązujących przepisów osoba wykonująca pracę na określonym stanowisku przez minimum 1 rok może być zakwalifikowana przez urząd pracy jako bezrobotna w nowym zawodzie.

Wykształcenie średnie, które jeszcze 10-12 lat temu było przepustką do stanowisk biurowych, a nawet kierowniczych dzisiaj nie daje większych szans na atrakcyjną pracę. Coraz częściej zdarza się nawet, że nieposiadanie wykształcenia wyższego doprowadza do utraty wykonywanej pracy. Pracodawcy biorący udział w badaniu dość solidarnie postawili na redukcję bądź wymianę kadry administracyjnej – aż 14 księgowych z wykształceniem średnim straci pracę, wobec 2 stworzonych dla nich miejsc pracy. Jednocześnie pracodawcy zgłosili chęć zatrudnienia 6 księgowych z wykształceniem wyższym. Zjawisko to jest równie wyraźnie widoczne na innych stanowiskach administracyjno-biurowych: 12 przyjęć i 30 zwolnień. Widać na tym przykładzie wzrost wymagań pracodawców w stosunku do swojej kadry biurowej. Zauważalny jest jednak inny trend – w profesjach, do wykonywania których do niedawna wystarczało

wykształcenie zawodowe (kucharz, ślusarz, malarz, fryzjer) coraz częściej oczekuje się wykształcenia średniego. Specjaliści w tych branżach, posiadający dodatkowo dyplom ukończenia szkoły średniej mogą być znacznie bardziej pewni swojej pracy – gdyż jak wynika z badań – są bardzo rzadko zwalniani. Można więc mówić o ogólnym wzroście wymagań pracodawców w stosunku do pracowników, niezależnie od pozycji zajmowanej w firmie.

Oceniając popyt na pracowników najlepiej wykształconych należy pamiętać o wcześniejszej uwadze – są to stanowiska, do których obsadzenia posiadanie wykształcenia wyższego jest warunkiem koniecznym. Dla osób najlepiej wykształconych dostępne są niemal wszystkie oferty pracy, a czym wykształcenie niższe tym dostępność mniejsza. Sytuację ten może zilustrować przykład trzech pracowników: dozorca z wykształceniem zawodowym, sprzedawca obuwia z wykształceniem średnim i kierownika sklepu z wykształceniem wyższym. Kierownik sklepu może pracować na swoim stanowisku, może też być zatrudniony jako sprzedawca obuwia i bez wątpienia może wykonywać pracę dozorca. Sprzedawca obuwia nie może spodziewać się etatu kierownika sklepu, ale praca dozorca leży w jego zasięgu. Dozorca, z wykształceniem zawodowym nie ma żadnych szans na pracę kierowniczą i może mieć jedynie niewielkie nadzieje na pracę sprzedawcy.

Powyższy przykład pokazuje jak dużą mobilność zawodową mają osoby najlepiej wykształcone i powinien skłonić do następującej refleksji – mała liczba ofert pracy dla osób najlepiej wykształconych nie jest równoznaczna z brakiem pracy dla nich. Oznacza jedynie brak pracy w spodziewanym zawodzie i na oczekiwanym stanowisku. Prawdopodobne jest, że przy istniejącej w Polsce liczbie podmiotów gospodarczych popyt na kadrę zarządzającą i administracyjną został po prostu zaspokojony. Atrakcyjne miejsca pracy zostały dość skutecznie obsadzone, a ich liczba wzrasta wolno – znacznie wolniej niż liczba dobrze wykształconych kandydatów do pracy. Wydaje się, że jedynie powstawanie nowych bądź rozwój istniejących firm może rozwiązać tę sytuację, jednakże problemem jest stworzenie właściwych warunków do ich powstawania.

Wykres 4. Popyt i podaż wg poziomu wykształcenia

4. Umiejętności wymagane przez pracodawców

Dynamiczny rozwój szkolnictwa rozpoczęty na początku lat dziewięćdziesiątych i trwający do dziś doprowadził do szybkiego i znacznego wzrostu poziomu wykształcenia mieszkańców Polski. Licznie powstałe szkoły średnie, policealne i wyższe, a także gwałtowny rozwój zaocznego systemu kształcenia doprowadziły jednocześnie do pewnej dewaluacji znaczenia wykształcenia średniego, ale także wyższego. Łatwość uzyskania wyższego niż posiadane wykształcenia doprowadziła do sporej nadwyżki podaży pracy na stanowiskach klasyfikowanych umownie w grupie „prac umysłowych”. Pracodawcy mając tak dużą liczbę dobrze wykształconych kandydatów do pracy w sposób dość

naturalny zaczęli wprowadzać swoje kryteria różnicujące, które można ogólnie nazwać oceną dodatkowych umiejętności. Można tu mówić o tak zwanych kwalifikacjach poziomych (znajomość języków obcych, prawo jazdy, umiejętność obsługi komputera lub kas fiskalnych itp.), które są uzupełnieniem kwalifikacji pionowych (czyli właśnie poziomu wykształcenia).

Prowadzone badanie miało dać odpowiedź także na pytanie – jakich umiejętności pracodawcy oczekują od swoich pracowników. Pytania te były zawarte w rozesłanej do zakładów ankiecie – a uzyskane wyniki wskazują, że 3 czynniki – znajomości języków obcych, obsługa komputera i posiadanie prawo jazdy – decydują o atrakcyjności rynkowej kandydata do pracy.

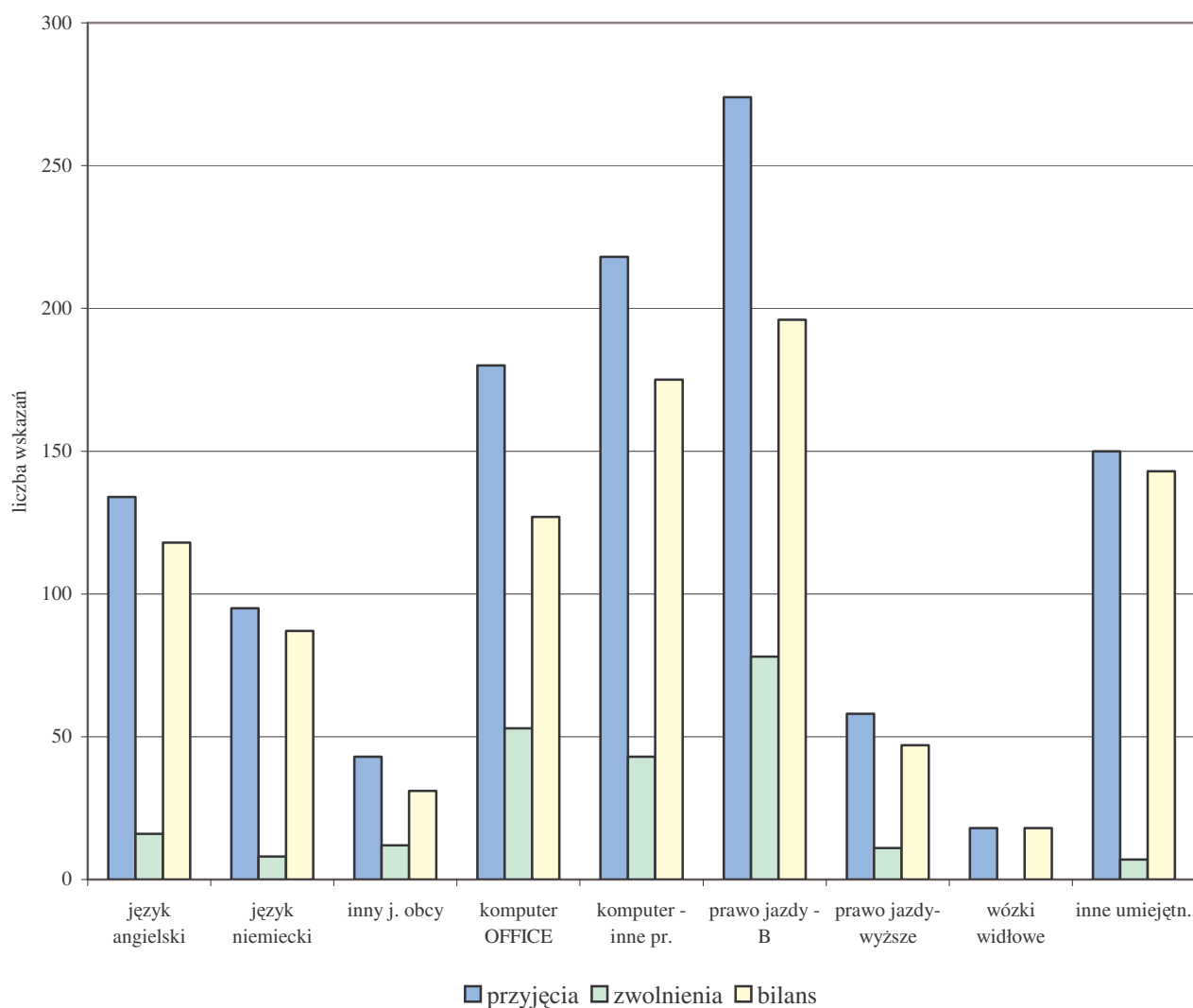
Najbardziej pożądaną przez pracodawców umiejętnością jest obsługa komputera. Zakłady biorące udział w badaniu zgłosiły potrzebę zatrudnienia 428 pracowników umiejących sobie radzić z tym podstawowym obecnie narzędziem pracy. Coraz częściej umiejętność obsługi komputera wykracza poza pomieszczenia i prace biurowe – pracodawcy wymagają umiejętności pracy z komputerem między innymi od inżynierów mechaników, nauczycieli, sprzedawców, leśników czy elektryków. W przypadku tych zawodów często wymagania dotyczą znajomości specjalistycznych programów branżowych – służących np. do projektowania, prowadzenia księgowości lub komunikacji pracowników terenowych z centralą firmy. Przykładem może być praca przedstawiciela handlowego – składa on przez internet zamówienie, rozlicza się z towaru, prowadzi swoją ewidencję i porusza się po wirtualnym magazynie firmy. Znajomość obsługi komputera nie chroni jednak przed utratą pracy – ankietowani pracodawcy przewidzieli w tym roku zwolnienie 86 pracowników potrafiących obsługiwać komputer.

Dużym atutem przy poszukiwaniu pracy jest posiadanie prawa jazdy – w badanych zakładach przewidziane jest zatrudnienie 302 pracowników posiadających prawo jazdy, jednakże podobnie jak w przypadku obsługi komputera nie jest to warunek wystarczający do utrzymania stanowiska – 89 osób zostanie zwolnionych. Prawo jazdy jest wymagane na bardzo różnych stanowiskach, najczęściej w zawodach związanych z transportem i sprzedażą.

Porównując liczbę zatrudnionych i zwolnionych w badanych zakładach pracowników najpewniejszą inwestycją dla pracowników jest znajomość języka obcego.

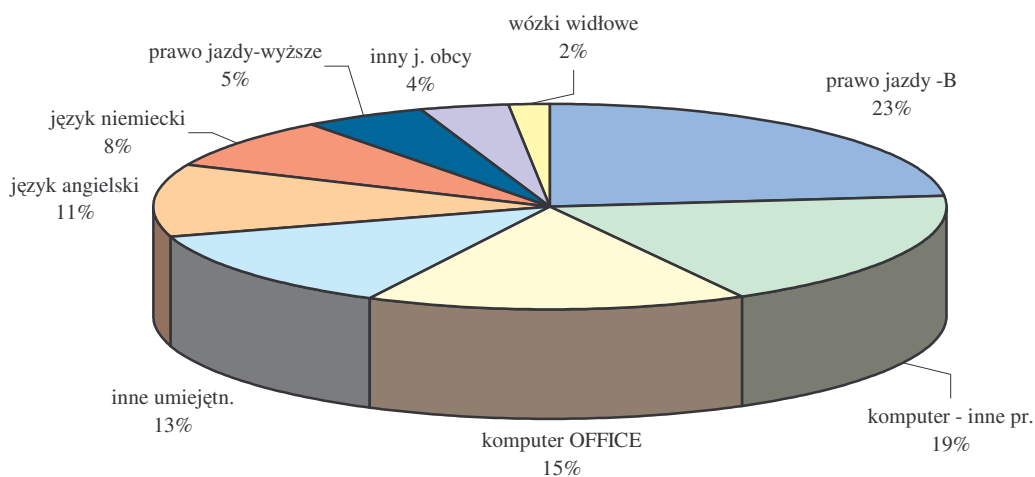
Pracodawcy przyjmą 272 takie osoby, a zwolnią jedynie 36. Największe szanse na zatrudnienie mają osoby znające język angielski – 134 miejsca pracy i niemiecki – 95. Znajomość języków obcych wymagana jest najczęściej od kadry zarządzającej, inżynierów mechaników i agentów do spraw sprzedaży. Wymóg ten sporadycznie pojawia się w na stanowiskach niższego szczebla zawodach rolniczych, usługowych i produkcyjnych (kucharz, monter, fryzjer).

Wykres 5. Popyt i podaż pracy – według dodatkowych umiejętności

Wyżej wymienione umiejętności i kwalifikacje są pewnego rodzaju uniwersalnym pakietem idealnego kandydata do pracy. Znajomość języka angielskiego i/lub niemieckiego, dobra obsługa komputera i prawo jazdy wydatnie zwiększają szanse na zdobycie atrakcyjnej pracy. Komputeryzacja i automatyzacja coraz większej liczby czynności zawodowych będzie wymuszała znajomość podstaw obsługi komputera nawet przy pracach prostych. Posiadanie prawa jazdy czyni pracownika bardziej wszechstronnym, dyspozycyjnym i mobilnym. Posługiwanie się językiem obcym – standardowy wymóg dla kadry kierowniczej i sekretarek – coraz częściej potrzebny jest kierowcom, operatorom maszyn i monterom urządzeń.

Wykres 6. Umiejętności wymagane przez pracodawców

5. Popyt i podaż pracy według zawodów

Oceniając atrakcyjność rynkową określonych zawodów trzeba mieć na uwadze współczesny model kariery zawodowej. Zakłada on, że w trakcie blisko 50-letniej kariery człowiek będzie wykonywał kilka, a nawet kilkanaście różnych zawodów. W związku z tym kwestia wyboru zawodu na początku kariery nie decyduje o jej całym przebiegu, a jedynie o szybkości i płynności przejścia z życia ucznia-studenta w życie pracownika. Dla osób mających już pewne doświadczenie zawodowe, ale nie pracujących, lub dla pracowników chcących zmienić profil pracy wiadomość o zapotrzebowaniu na specjalistów w określonej branży musi być pogłębiona o wcześniej omawiane czynniki – czyli jaki poziom wykształcenia i jakie dodatkowe umiejętności są niezbędne lub przynajmniej wskazane do uzyskania zatrudnienia.

Trzeba także pamiętać, że precyzyjne, krótkoterminowe prognozy są nieprzydatne i raczej niemożliwe do wykorzystania. Mówią one bowiem o sytuacji „na dziś”, sięgającej w przyszłość nie dalej niż na rok, dwa. Tymczasem sam proces kształcenia trwa zazwyczaj więcej niż dwa lata, często nawet 5, lub 6. W związku z tym reakcja na dzisiejsze zapotrzebowanie zawsze będzie spóźniona. Jednakże wieloletnie cyklicznie zbierane informacje pozwolą ustalić kształtujące się trendy długofalowe i określić raczej rozwój sektorów gospodarki, nie zaś samych zawodów, lub tym bardziej stanowisk pracy.

W tym kontekście wyniki ankietyzacji zakładów pracy mogą się wydać mniej zaskakujące. Grupy zawodowe, w których w 2003 roku przybędzie najwięcej miejsc pracy to *spawacze* i *masarze*. Na kolejnym miejscach znaleźli się *sprzedawcy* (w monitoringu 2001 – druga pozycja). W pierwszej dziesiątce zawodów generujących najwięcej nowych miejsc pracy pojawił się ponadto zawód *robotnika pomocniczego (w leśnictwie i w przemyśle)*, ale także *inżynierowie mechaniccy*, *technicy rolnicy*, *leśnicy* i *technicy elektrycy*. Wśród zawodów, w których spadnie liczba miejsc pracy na pierwszym miejscu są *robotnicy pomocniczy w budownictwie ogólnym*, *portierzy*, *woźni* i *pokrewni oraz pracownicy do spraw finansowo-statystycznych*. Obecność zawodu *robotnik pomocniczy* zarówno wśród zawodów deficytowych jak i nadwyżkowych nasuwa przypuszczenie, że wyniki te wskazują pośrednio na kondycję poszczególnych

działów gospodarki, a pewnego rodzaju probierzem dla jej oceny jest miejsce zatrudnienia pracowników najgorzej wykształconych. Pracownicy o najniższych kwalifikacjach należą paradoksalnie do grupy najczęściej zmieniających zawod. W przeciwieństwie jednak do osób najlepiej wykształconych jest to ruch wymuszony, podczas gdy wysoko wykwalifikowana kadra zmienia miejsce pracy z wyboru, a nie dla tego, że je traci. Jest bardzo prawdopodobne, że ruchy kadrowe w obrębie zawodu robotnik pomocniczy dotyczą tej samej grupy pracowników, którzy wykonują bardzo podobne pod względem charakteru pracy, zmieniając jedynie pracodawcę i rodzaj produkowanego dobra.

Zestawienie zawodów, w których powstanie największa liczba miejsc pracy przedstawia poniższa tabela:

Tabela 9.

Lp.	Zawód	Przyjęcia	Zwolnienia	Bilans
1	spawacze i pokrewni	221	2	219
2	masarze, robotnicy w przetwórstwie ryb i pokrewni	240	141	99
3	sprzedawcy i demonstratorzy	172	102	70
4	robotnicy pomocniczy w leśnictwie	51	0	51
5	specjaliści do spraw ekonomicznych i zarządzania	29	2	27
6	inżynierowie mechanicy	26	0	26
7	robotnicy przy pracach prostych w przemyśle	44	20	24
8	technicy elektrycy	20	0	20
9	technicy rolnicy, leśnicy i pokrewni	20	0	20
10	piekarze, cukiernicy i pokrewni	20	0	20

Zawody generujące największe bezrobocie:

- robotnicy pomocniczy w budownictwie ogólnym,
- portierzy, woźni i pokrewni,
- pracownicy do spraw finansowo-statystycznych,
- monterzy instalacji i urządzeń sanitarnych,
- księgowi (głównie ze średnim wykształceniem).

PODSUMOWANIE

Monitoring zawodów deficytowych i nadwyżkowych, choć uznany za jedną z głównych metod analizy rynku pracy w wielu, zwłaszcza wysoko rozwiniętych krajach, nie jest prowadzony w Polsce.

Podjęta przez Wojewódzki Urząd Pracy w Poznaniu po raz kolejny próba określenia zawodów, na których istnieje popyt oraz tych, które występują na rynku nadwyżkowo, a przede wszystkim wyciągnięcie odpowiednich wniosków przez służby odpowiedzialne za edukację i służby zatrudnienia, może spowodować ograniczenie bezrobocia zwłaszcza wśród młodzieży i absolwentów. Doświadczenia krajów, w których jest prowadzony monitoring wskazują, że dzięki lepszemu dostosowaniu struktury kształcenia oraz szkolenia bezrobotnych monitoring zawodów może spowodować ograniczenie bezrobocia nawet o 20-25%, a wśród młodzieży aż o 30%. Jednakże podkreślenia wymaga fakt, iż skuteczność monitoringu zależy w znacznym stopniu od ogólnej sytuacji na rynku pracy, w tym zwłaszcza w przekroju regionalnym i na szczeblu lokalnym. W warunkach wysokiego bezrobocia efektywność monitoringu jest w znacznej mierze ograniczona przez brak dostatecznej liczby miejsc pracy.

W Wielkopolsce, tak zresztą jak i w całym kraju, mamy do czynienia z wysokim bezrobociem, którego poziom od 2000 roku nieustannie wzrasta oraz z malejącą liczbą pracujących. Zjawiskiem pozytywnym natomiast jest zmniejszona dynamika wzrostu bezrobocia. Według danych Urzędu Statystycznego w maju 2002 roku liczba pracujących w województwie wielkopolskim, wynosiła 1 240,8 tys. osób (dane Spisu Powszechnego), podczas gdy w końcu 2001 roku wynosiła 1 308,3 tys. osób. W takiej sytuacji podaż miejsc pracy na rynku jest ograniczona, a popyt na nią wysoki. Stąd też trudno uznać konkluzje wypływające z przeprowadzonej oceny zawodów deficytowych i nadwyżkowych za długofalowe i dające podstawę do podjęcia radykalnych zmian w dotychczasowych kierunkach kształcenia, przekwalifikowania czy zdobywania nowych umiejętności.

Przeprowadzona analiza pozwala na sformułowanie następujących konkluzji:

1. W rejestrach powiatowych urzędów pracy działających na terenie województwa wielkopolskiego znalazła odzwierciedlenie ogólnokrajowa tendencja polegająca na tym, że większość bezrobotnych to osoby o stosunkowo niskim poziomie wykształcenia. W większości dysponowali oni kwalifikacjami na poziomie średnim, zasadniczym, bądź nie posiadali w ogóle ani kwalifikacji, ani doświadczenia zawodowego. Najliczniej reprezentowanymi przez nich zawodami i specjalnościami były: „sprzedawcy i demonstratorzy”, „mechanicy pojazdów samochodowych”, „ślusarze i pokrewni”, „referenci ekonomiczni, finansowi i pokrewni”, „krawcy, kapelusznicy i pokrewni” oraz „kucharze”.
2. Pogłębiają się niekorzystne tendencje dotyczące liczebności osób bezrobotnych w elementarnych grupach zawodowych wymienionych w punkcie pierwszym, a także w grupach: „murarze i pokrewni”, „stolarze i pokrewni”, „malarze budowlani i pokrewni” oraz „robotnicy pomocniczy w budownictwie ogólnym”. Wszystkie te grupy również dwa lata wcześniej uznane zostały za najbardziej nadwyżkowe na rynku pracy. W porównaniu z innymi grupami dotyczące ich wskaźniki przyrostu liczby bezrobotnych należą do najwyższych.
3. Najbardziej dynamiczny przyrost liczby bezrobotnych miał miejsce wśród osób z najwyższymi kwalifikacjami zawodowymi sklasyfikowanych w grupie „specjaliści”. Dotyczył on zwłaszcza bezrobotnych z kwalifikacjami ekonomicznymi na poziomie szkoły wyższej, „specjalistów do spraw marketingu i handlu” oraz „filozofów historyków i politologów”. Mimo wzrostu udziału tej grupy w ogólnej liczbie zarejestrowanych jest ona jednak nadal stosunkowo nieliczna.
4. W kilku uprzednio licznych grupach zawodowych nastąpił odczuwalny spadek liczby bezrobotnych. Dotyczył on zwłaszcza „pielęgniarek” oraz „pracowników pomocniczych w rolnictwie i pokrewnych”. Sytuacja zawodowa pielęgniarek oraz mieszkańców terenów wiejskich, była bieżąco monitorowana przez urzędy pracy, a na pomoc tej grupie zostały przeznaczone dodatkowe środki z Funduszu Pracy.
5. Wzrost liczby osób bezrobotnych nie szedł w parze ze wzrostem liczby ofert pracy pozostających w dyspozycji urzędów pracy. Na przestrzeni dwóch lat liczba bezrobotnych wzrosła o 29%, natomiast ofert pracy tylko o 3%.

6. Pracodawcy zgłaszali do urzędów pracy chęć zatrudnienia osób bezrobotnych przede wszystkim w grupach zawodów takich jak: „sprzedawcy i demonstratorzy”, „pozostali pracownicy obsługi biurowej”, „pozostali pracownicy przy pracach prostych w przemyśle przetwórczym”, „szwaczki, hafciarki i pokrewni”, „referenci księgowi i rachmistrze”, „gospodarze budynków”, „murarze i pokrewni”, i „robotnicy pomocniczy w budownictwie ogólnym”. Oferty w tych grupach zawodów stanowiły blisko 50% ogólnej ich liczby. Preferencje zatrudnieniowe pracodawców współpracujących z urzędami pracy na przestrzeni dwóch lat zasadniczo nie uległy zmianie.
7. Osoby najgorzej wykwalifikowane najpóźniej zdobywają pracę i najszybciej ją tracą – są najmocniej narażone na negatywne skutki zmian w gospodarce. Zauważalny jest wzrost wymagań pracodawców co do poziomu wykształcenia i zakresu umiejętności, co głównie wynika z wysokiej podaży pracy. Doprowadza to do sytuacji, w której nawet wysokie kwalifikacje nie zapewniają wszystkim pracy.
8. Brak wystarczającej liczby ofert pracy dla osób najlepiej wykształconych powoduje, że aby uzyskać zatrudnienie muszą one wykonywać prace na stanowiskach nie satysfakcjonujących zarówno pod względem finansowym jak i prestiżowym. Osoby te mają jednakże większe szanse na zdobycie pracy i ponoszą mniejsze ryzyko jej utraty. Wysokie kwalifikacje zwiększają mobilność zawodową kandydatów.
9. Największe szanse na zatrudnienie mają osoby, które spełniają jednocześnie trzy warunki: 1) dobrze znają język obcy, 2) posiadają prawo jazdy, 3) sprawnie obsługują komputer. Znaczenie wymienionych wyżej umiejętności jest istotne ze względu na ich uniwersalny charakter – są one przydatne w pracy na niemal każdym stanowisku (w badaniach pojawiło się na przykład zapotrzebowanie na sprzedawców potrafiących obsługiwać komputer, lub fryzjerki znające język angielski).
10. Posiadanie prawa jazdy zwiększa potencjalną mobilność kandydata do pracy – wpływa na jego elastyczność, większą dyspozycyjność i wszechstronność. Pracodawca może mu powierzać znacznie większy zakres obowiązków, co jest bardzo dużym atutem, zwłaszcza w sytuacjach krytycznych.

11. Postępująca komputeryzacja wszystkich dziedzin życia społecznego w największym stopniu dotyczy życia zawodowego – osoby nie potrafiące posługiwać się komputerem jako narzędziem pracy będą miały coraz mniejsze szanse na zdobycie stałej i dochodowej pracy.
12. Maleje atrakcyjność rynkowa wykształcenia średniego i wyższego, ze względu na znacznie większą liczbę osób osiągających ten poziom edukacji.
13. Duża liczba ofert pracy dla osób z wykształceniem zawodowym nie wpływa na zmniejszenie się poziomu bezrobocia w tej grupie. Prawdopodobną przyczyną jest zajmowanie części tych ofert przez lepiej wykształcone osoby.

ZAŁĄCZNIKI

ZAŁĄCZNIK 1

Kod zawodu	Grupa zawodów	liczba zarejestrowanych bezrobotnych	oferty pracy
		stan na 31.12.2002 r.	w 2002 roku
1	2	3	4
52201	Sprzedawcy i demonstratorzy	24 615	5 298
41901	Pozostali pracownicy obsługi biurowej	5 410	4 212
93203	Pozostali pracownicy przy pracach prostych w przemyśle przetwórczym	5 066	3 381
74306	Szwaczki, hafciarki i pokrewni	4 865	2 497
41201	Referenci księgowi i rachmistrze	1 181	2 067
91401	Gospodarze budynków	1 903	1 619
71201	Murarze i pokrewni	5 896	1 360
93103	Robotnicy pomocniczy w budownictwie ogólnym	4 021	1 014
74202	Stolarze i pokrewni	4 767	1 001
83203	Kierowcy samochodów ciężarowych	2 489	942
34105	Agenci ds. sprzedaży	682	869
74303	Krawcy, kapelusznicy i pokrewni	6 957	845
91302	Pomoce i sprzątaczkę biurowe, hotelowe i pokrewne	5 774	841
72202	Ślusarze i pokrewni	7 440	745
41202	Referenci ekonomiczni, finansowi , statystyczni i pokrewni	7 038	635
41301	Magazynierzy i pokrewni	1 653	631
51202	Kucharze	6 773	601
72102	Spawacze i pokrewni	1 009	579
82802	Monterzy aparatury, maszyn i sprzętu elektrycznego	566	579
51604	Pracownicy ochrony osobistej	438	576
93202	Pakowacze ręczni i pokrewni	1 027	572
71203	Cieśle, stolarze budowlani i pokrewni	2 870	543
71401	Malarze budowlani i pokrewni	4 033	519
51203	Kelnerzy i pokrewni	2 380	469
93102	Robotnicy pomocniczy w budownictwie drogowym, wodnym i pokrewni	1 115	450
72401	Elektromechanicy i elektromonterzy	4 889	437
23201	Nauczyciele nauczania ponadelementarnego	698	414
74102	Piekarze, cukiernicy i pokrewni	4 593	410
82101	Operatorzy maszyn i urządzeń do obróbki metali	339	382
42101	Kasjerzy i sprzedawcy biletów	570	357
24104	Specjaliści ds. marketingu i handlu	923	355
61190	Pracownicy produkcji roślinnej i ogrodnicy nie sklasyfikowani w innym miejscu	3 163	354
72301	Mechanicy pojazdów samochodowych	8 283	342
82803	Monterzy sprzętu elektronicznego	562	330
72203	Ustawiacze i ustawiacze-operatorzy obrabiarek skrawających do metali	2 681	321
51401	Fryzjerzy, kosmetyczki i pokrewni	2 459	310

1	2	3	4
74101	Masarze i robotnicy w przetwórstwie ryb	1 922	304
34390	Średni personel biurowy nie sklasyfikowany w innym miejscu	153	300
91602	Zamiatacze i pokrewni	1 731	298
74307	Tapicerzy i pokrewni	1 313	285
34302	Księgowi	789	275
83201	Kierowcy samochodów osobowych	1 260	265
71306	Monterzy i konserwatorzy instalacji sanitarnych i pokrewni	2 144	260
91502	Portierzy, woźni i pokrewni	1 302	243
34102	Agenci ubezpieczeniowi	71	225
12101	Dyrektorzy generalni, wykonawczy, prezesi i ich zastępcy	36	212
32301	Pielęgniarki	624	208
71301	Dekarze	495	203
81401	Operatorzy urządzeń do obróbki drewna	145	201
61401	Robotnicy leśni	757	193
71202	Betoniarze	1 166	178
72303	Mechanicy maszyn i urządzeń przemysłowych i pokrewni	3 922	174
41101	Sekretarki	363	173
82301	Operatorzy maszyn do produkcji wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych	234	173
24401	Ekonomiści	1 910	167
71402	Lakiernicy	1 263	166
93303	Tragarze i pokrewni	727	153
83302	Operatorzy sprzętu do robót ziemnych i urządzeń pokrewnych	274	146
32206	Fizykoterapeuci i pokrewni	240	145
72104	Robotnicy przygotowujący i wznoszący konstrukcje metalowe, montujący liny i pokrewni	349	141
51301	Opiekunki dziecięce	353	138
71302	Posadzkarze i pokrewni	338	135
31105	Technicy mechanicy	3 814	130
31102	Technicy budownictwa, urządzeń sanitarnych i pokrewni	1 689	129
82705	Aparatowi urządzeń do przetwórstwa owoców, warzyw i nasion oleistych	576	119
83303	Maszyniści i operatorzy maszyn i urządzeń dźwigowo-transportowych i pokrewni	357	118
72103	Błacharze	1 656	112
81602	Maszyniści silników, kotłów parowych i pokrewni	410	108
51302	Pomocniczy personel medyczny	456	106
24101	Specjaliści ds. finansowych	381	104
74305	Krojcownicy i pokrewni	217	103
12301	Kierownicy wewnętrznych jednostek organizacyjnych działalności pomocniczej	69	99
82805	Monterzy wyrobów z drewna	57	98
13101	Kierownicy małych i średnich zakładów pracy	139	97
74201	Robotnicy przygotowujący drewno i pokrewni	128	97

1	2	3	4
91303	Pracznicy ręczne i prasowacze	458	95
71204	Robotnicy budowy dróg i pokrewni	447	94
31201	Pracownicy obsługi komputerów	484	92
92101	Robotnicy pomocniczy w rolnictwie i pokrewni	131	92
42202	Recepcjoniści i pokrewni	187	88
24103	Specjaliści ds. organizacji i rozwoju produkcji i usług	407	86
82801	Monterzy maszyn i urządzeń mechanicznych	386	86
71205	Robotnicy budownictwa wodnego i pokrewni	240	85
21402	Inżynierowie budownictwa	142	85
93201	Pomocnicy monterów	383	84
22201	Lekarze medycyny	42	82
21390	Informatycy nie sklasyfikowani w innym miejscu	168	79
32101	Technicy rolnicy, leśnicy i pokrewni	4 331	75
31202	Operatorzy sprzętu komputerowego	65	75
23590	Pozostali specjaliści szkolnictwa i wychowawcy nie sklasyfikowani w innym miejscu	247	74
82503	Operatorzy maszyn do produkcji wyrobów papierniczych	76	74
34601	Pracownicy socjalni	239	73
74403	Obuwnicy i pokrewni	1 025	69
82501	Maszyniści maszyn poligraficznych	172	69
82708	Operatorzy urządzeń do produkcji napojów alkoholowych i bezalkoholowych	115	68
82901	Pozostali operatorzy maszyn i monterzy	42	68
22103	Inżynierowie rolnictwa i pokrewni	478	67
31104	Technicy elektroniki i telekomunikacji	1 024	66
71290	Robotnicy budowlani robót stanu surowego nie sklasyfikowani w innym miejscu	168	65
21405	Inżynierowie mechanicy	214	63
71102	Robotnicy obróbki kamienia	108	63
23301	Nauczyciele nauczania początkowego	265	59
72101	Formierze, rdzeniarze i pokrewni	238	59
51303	Pracownicy domowej opieki osobistej	624	58
61290	Hodowcy zwierząt i pokrewni nie sklasyfikowani w innym miejscu	563	55
91501	Gońcy, bagażowi i pokrewni	136	55
32203	Dietetycy i żywieniowcy	1 560	54
71303	Tynkarze i pokrewni	139	54
73203	Zdobnicy ceramiki, szkła i pokrewni	256	53
31503	Kontrolerzy jakości wyrobów	218	52
24102	Specjaliści ds. osobowych i rozwoju zawodowego	39	52
31106	Technicy chemicy i pokrewni	596	51